Mapa szans i zagrożeń dla rynku Consumer Finance do 2026 roku

Edycja - Listopad 2023

EUROPEAN FINANCIAL CONGRESS
EKF Research

Deloitte.

Mapa szans i zagrożeń dla rynku Consumer Finance do 2026

Raport przygotowany przez Zespół EKF Research we współpracy z Deloitte

Koordynator: dr Marta Penczar

Centrum Myśli Strategicznych
ul. Powstańców Warszawy 19
81-718 Sopot

Listopad 2023

Wprowadzenie

Oddajemy w Państwa ręce 2 raport dotyczący badania rynku consumer finance, przygotowany we współpracy Europejskiego Kongresu Finansowego i Deloitte. W niniejszej edycji wprowadziliśmy wskaźnik sentymentu branży. Pozwala on zarówno na ocenę perspektyw branży, jak i iloczynu siły i prawdopodobieństwa oddziaływania 5 największych szans i zagrożeń.

Na podstawie wprowadzonych wskaźników można ocenić, iż branża, pomimo mierzenia się wciąż z wieloma ryzykami, jest narażona na nie w mniejszym stopniu niż w latach poprzednich. Utrzymująca się niepewność polityczno – gospodarcza, inflacja znajdująca odzwierciedlenie w PKB oraz konieczność spełnienia nowych wymogów regulacyjnych stawiają przed sektorem nowe wyzwania. Największymi szansami, jakie mogą zostać skutecznie wykorzystane w sektorze consumer finance są: rosnące znaczenie wykorzystania AI, adaptujące się do nowych realiów regulacje prawne jak również zwiększające się zainteresowanie różnymi rodzajami finansowania.

Znamienne jest, że szanse przeważają nad zagrożeniami. Ta poprawa nastrojów branży, mimo utrzymującej się dużej niepewności, napawa nadzieją na kolejny rok. Warto nadmienić, że badanie przeprowadzone zostało po wyborach.

Porównując siłę i skalę trzech największych zagrożeń z tego i poprzedniego roku można zauważyć poprawę perspektyw rozumianych jako ocena. Malejąca ocena zagrożenia, mimo wielu otwartych kwestii i wyzwań, daje zauważalne zmniejszenie ryzyk z jakimi sektor będzie się mierzył w nadchodzących latach.

W kolejnych rozdziałach raportu znajdą Państwo kolejno szczegółowy opis szans i zagrożeń oraz metodykę badania.

Pragniemy bardzo podziękować za pomoc przy tworzeniu raportu Ekspertom i Radzie Programowej Kongresu Consumer Finance.

Zachęcamy Państwa do zapoznania się z materiałem, mając nadzieję, że będzie on dla Państwa interesujący.

Z wyrazami szacunku,

Leszek Pawłowicz, Koordynator Europejskiego Kongresu Finansowego

Marta Penczar, Dyrektor EKF Research

Przemysław Szczygielski, Lider usług dla sektora finansowego w Polsce, Partner zarządzający działem Risk Advisory w Polsce i państwach bałtyckich, Deloitte

W raporcie:

1. Wstęp.....str. 4
2. Szanse rozwojowe dla rynku Consumer Finance do 2026 roku ..... str. 5
3. Zagrożenia dla rozwoju rynku CF do 2026 roku ..... str. 9
4. Metodologia badania ..... str. 15

Wstęp

Syntetyczną ocenę perspektyw branży przedstawiliśmy za pomocą Współczynnika sentymentu branży CF. Poziom współczynnika wyznaczony jest jako różnica pomiędzy 5 największymi szansami rozwojowymi a 5 największymi zagrożeniami dla rynku consumer finance, z uwzględnieniem iloczynu prawdopodobieństwa i siły odziaływania czynników na rynek.

W tegorocznej edycji Współczynnik sentymentu branży wyniósł **+10,2**, co wskazuje na pozytywną ocenę perspektyw rozwojowych rynku consumer finance. Oznacza, że efektywne wykorzystanie szans rozwojowych przez branżę w perspektywie 2026 roku pozwoli zniwelować skutki materializacji negatywnych zjawisk pojawiających się na rynku. Wzrost optymizmu branży widoczny jest także w porównaniu z zeszłorocznymi ocenami, kiedy to poziom Współczynnika był ujemny i wyniósł **-1,9**. Ówczesny pesymizm branży wiązał się w dużym stopniu z projektowaną w tym czasie tzw. ustawą anty lichwiarską.

Szanse rozwojowe dla rynku Consumer Finance do 2026 roku

Potencjał biznesowy rynku Consumer Finance, może zostać wzmocniony poprzez wykorzystanie szans rozwojowych, których wdrożenie będzie przekładać się na podniesienie stopy zwrotu z realizowanego biznesu i zdobycie przewagi konkurencyjnej.

Wyniki badania eksperckiego wskazują wyraźnie, że to czynniki z obszaru cyfryzacji i nowych technologii stanowić będą o sukcesie firm z rynku kredytów i pożyczek konsumenckich w perspektywie 2026 roku. Właściwy dobór inwestycji technologicznych pozwala bowiem z jednej strony na zwiększenie dostępności i szybkości obsługi, a z drugiej pozwala na redukcję kosztów jednostkowych, co w warunkach ograniczonej - przez ustawowe limity – rentowności, może decydować o zdobyciu przewagi konkurencyjnej.

Podobnie jak w poprzedniej edycji badania, rynek CF największą szansę rozwojową upatruje w rozwoju usług odroczonych płatności (BNPL - *buy now pay later;* średnie prawdopodobieństwo na poziomie 70%; średnia siła oddziaływania - 14,3 pkt.) w kontekście oczekiwanego dalszego dynamicznego rozwoju e-commerce generującego wzrost popytu na tego typu usługi. Badania rynkowe wskazują, że duża grupa konsumentów robiących zakupy w sektorze e-commerce rezygnuje z dostawców, którzy nie oferują usług BNPL. Wdrożenie rozwiązań BNPL staje się zatem niezbędnym warunkiem utrzymania pozycji konkurencyjnej sprzedawców, co sprzyja nawiązywaniu współpracy z podmiotami z rynku CF – bankowymi i poza bankowymi. Dodatkowym argumentem za rozwojem usług BNPL jest ich wysoka popularność w strukturze płatności e-commerce, wskazująca, iż może to być dzisiaj druga – po BLIKu – metoda płatności.

Nie ulega wątpliwości, że w ujęciu produktowym, BNPL stanowi konkurencję przede wszystkim dla kredytów ratalnych, kredytów w kartach kredytowych oraz niskokwotowych kredytów i pożyczek gotówkowych.

Perspektywy rynku BNPL, o ile obecnie wydają się bardzo obiecujące, to nie można nie uwzględniać konsekwencji wynikających z włączenia tego typu produktów pod reżim prawny dyrektywy CCD2 i konieczności dostosowania modeli biznesowych do nowych wymogów, w tym obowiązków informacyjnych wobec klientów i szczegółowego badania zdolności kredytowej.

Ważną szansą rozwojową dla rynku consumer finance będzie wzrost wykorzystania sztucznej inteligencji i *machine learning* (średnie prawdopodobieństwo na poziomie 67%; średnia siła oddziaływania – 10,8 pkt.) wspierający procesy kontaktów z konsumentami, sprzedażowe, marketingowe czy też analizy zbiorów danych, sprzyjający z kolei tworzeniu innowacyjnych technologii wspierających proces

kredytowy (średnie prawdopodobieństwo na poziomie 68%; średnia siła oddziaływania – 9,8 pkt.).

Obecne wykorzystanie sztucznej inteligencji i *machine learning* przez podmioty z sektora consumer finance pozwala na programowanie wzorców zachowań klientów, co wykorzystywane jest m.in. w ograniczaniu wyłudzeń kredytowych, większej automatyzacji procesów kredytowych i rozwoju modeli analizy ryzyka kredytowego.

Szanse rozwojowe dla rynku CF powiązane z inwestycjami technologicznymi, postrzegane są przez ekspertów również przez pryzmat potencjalnych zmian w modelach biznesowych (średnie prawdopodobieństwo na poziomie 59%; średnia siła oddziaływania – 8,9 pkt.), a wręcz ich ewolucji w kierunku nowego typu organizacji, w której dzięki zastosowaniu skutecznych rozwiązań technologicznych można generować niższe koszty jednostkowe, a digitalowa oferta umożliwia dostęp do szerokiej grupy odbiorców (średnie prawdopodobieństwo na poziomie 57%; średnia siła oddziaływania – 9,4 pkt.). Kluczem do zdobycia przewagi konkurencyjnej wydaje się trafny wybór projektów innowacyjnych, których wdrożenie zagwarantuje osiąganie wyższej rentowności biznesu. Inwestowanie w nowe rozwiązania technologiczne bez właściwej i rzetelnej oceny potencjału przychodowego może okazać się tylko źródłem kosztów.

Eksperci podkreślają, że wykorzystanie powyżej wskazanych szans rozwojowych będzie prowadzić do coraz bardziej precyzyjnej indywidualizacji oferty dla przeciętnego klienta, tzw. hiperpersonalizacji, (średnie prawdopodobieństwo na poziomie 59%; średnia siła oddziaływania – 8,3 pkt.).

Wykres 1. Szanse rozwojowe dla rynku Consumer Finance do 2026 roku

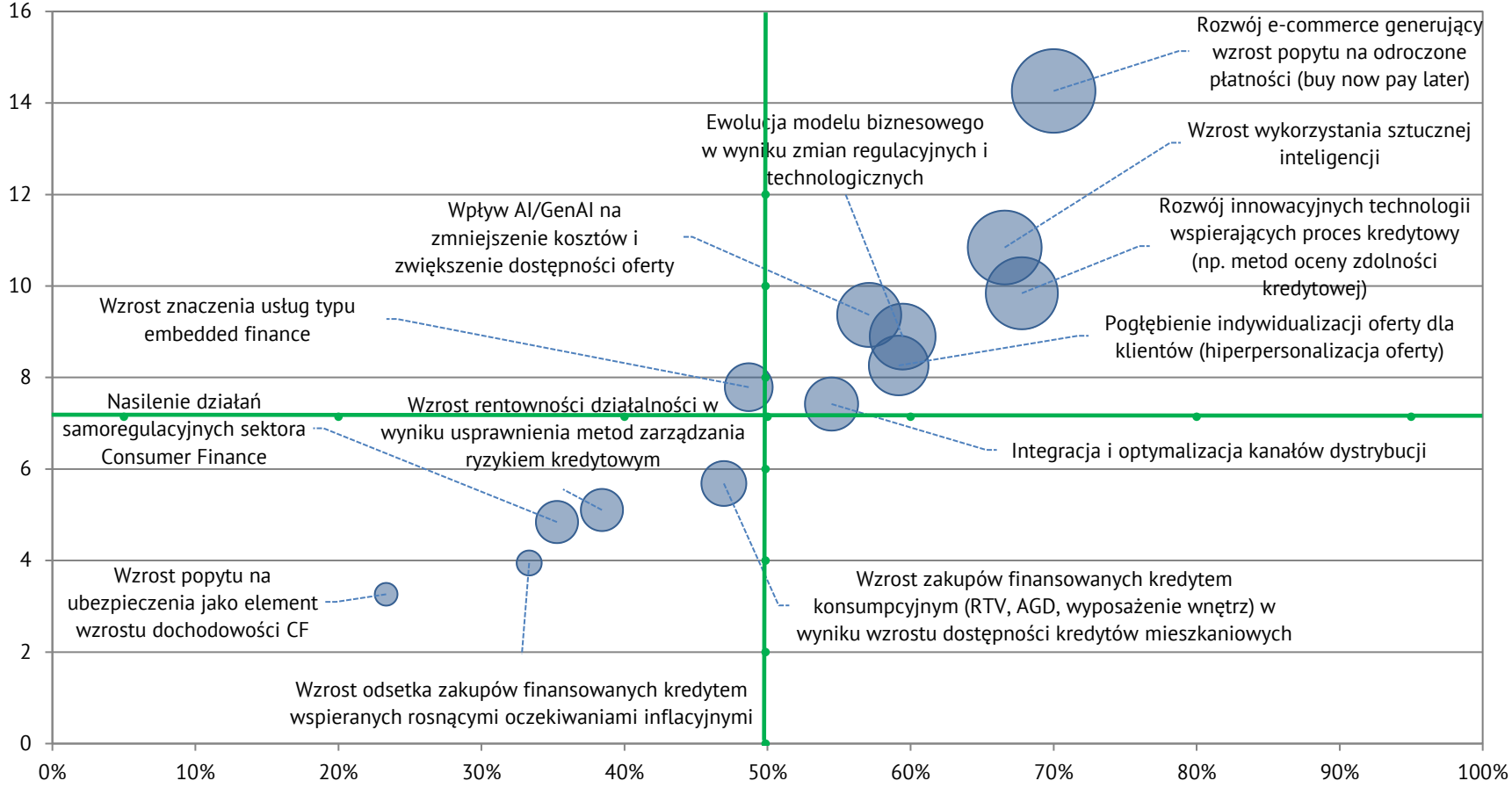

* wielkość kółka oznacza średnią iloczynu prawdopodobieństwa i siły oddziaływania

** linie na mapie wyznaczają średni poziom prawdopodobieństwa oraz siły oddziaływania

Źródło: Badanie eksperckie.

Szanse na wzrost potencjału rozwojowego rynku CF mogą wynikać także z właściwej implementacji CCD2 do krajowego porządku prawnego. Wśród pozytywnych zmian zaproponowanych w CCD2 eksperci zwrócili uwagę przede wszystkim na:

- objęcie przez CCD2 wszystkich podmiotów, co zmniejszy arbitraż na rynku CF i prowadzić będzie do zrównania w prawach i obowiązkach wszystkich uczestników rynku kredytowego;
- ograniczenie arbitrażu regulacyjnego poprzez objęcie zakresem dyrektywy większej gamy produktów finansowych i usług dotychczas z niej wyłączonych (np. BNPL);
- większe (choć niedostateczne) dostosowanie obowiązków informacyjnych do cyfrowych nośników;
- zobowiązanie krajów członkowskich do wsparcia edukacji finansowej oraz zapewnienia konsumentom dostępu do doradztwa oddłużeniowego;
- uregulowanie sektora consumer finance, co zwiększy zaufanie konsumentów do rynku pożyczek pozabankowych.

W ramach badania eksperckiego analizie poddana została także kwestia wykorzystania przez sektor CF trendów rynkowych powiązanych z ESG. Dla większości ekspertów trend ESG postrzegany jest jako szansa rozwojowa dla rynku, związana m.in. z możliwością wprowadzania nowych produktów - green finance, benefity finansowe (uelastyczniających wypłaty wynagrodzeń), zbudowania produktów o większej transparentności, prostocie oraz wdrożeniem dbałości o zdrowie finansowe. Konsumenci coraz bardziej przyglądają się firmom w zakresie ich starań obejmujących ESG, czyli zarządzania kwestiami środowiskowymi, społecznymi oraz związanymi z ładem korporacyjnym. Te podmioty, które jako pierwsze dostrzegą prośrodowiskowe i prospołeczne zmiany zachowań konsumentów i zdefiniują swoją misję oraz strategię tak, aby pozyskać dzięki temu nowych klientów, będą mogły liczyć tym samym na zwiększenie zysków. Nie można nie zauważać, że regulacje ESG wpływają edukacyjnie i budują świadomość obywateli, klientów, którzy stają się coraz bardziej dojrzali i świadomi wpływu swoich decyzji i wyborów na aspekty społeczne i środowiskowe. Biorąc to pod uwagę, biznes już dzisiaj poszukuje innowacji oraz przewagi konkurencyjnej w filarach wpływu E, S i G, aby zaspokoić rosnące oczekiwania różnych grup interesariuszy, choć, jak zauważają to eksperci, należy to uwzględniać w dłuższej perspektywie.

Obecnie szczególnie w przypadku banków, ESG jest wyzwaniem związanym z koniecznością dostosowania się w szybkim tempie do szeregu wymogów regulacyjnych obszaru ESG oraz dostępem do wystandaryzowanych danych

rynkowych, zapewniających obiektywną ocenę wpływu danej organizacji na otoczenie. Cały sektor uczy się jak te dane pozyskiwać i interpretować, aby stanowiły wartość dodaną w procesie obsługi klienta, a nie stanowiły dla niego bariery.

Zagrożenia dla rozwoju rynku CF do 2026 roku

Wyniki badania eksperckiego wskazują, że do najważniejszych czynników oddziałujących negatywnie na rozwój rynku Consumer Finance w najbliższych trzech latach zaliczyć należy następujące zagrożenia:

1. Spadek dochodów pozaodsetkowych (opłat i prowizji) w segmencie CF w wyniku dalszego ustawowego ograniczenia wysokości kosztów
   (średnie prawdopodobieństwo na poziomie 47%; średnia siła oddziaływania - 14,0 pkt.);
   W poprzedniej edycji badania, powyższy czynnik został przez ekspertów również wskazany jako najważniejsze zagrożenie. Należy jednak podkreślić, że w tegorocznym badaniu, o ile siła oddziaływania na rynek jest bardzo zbliżona, to prawdopodobieństwo wystąpienia jest szacowane na dużo niższym poziomie (ok. 30 pkt. proc. niżej). Wskazuje to generalnie, iż obecnie środowisko rynku Consumer Finance nie przewiduje dalszych regulacji ograniczających poziom kosztów pozaodsetkowych. Niemniej jednak wprowadzone w listopadzie 2022 r. zmiany w Ustawie o zmianie ustaw w celu przeciwdziałania lichwie, nadal silnie i niekorzystnie oddziałują na rentowność biznesu w segmencie kredytów i pożyczek konsumpcyjnych.

   Biorąc pod uwagę, że ustawodawca wprowadzając obniżone limity nie przedstawił miarodajnych analiz wskazujących na zasadność przedstawionych poziomów kosztów pozaodsetkowych oraz brak oceny skutków regulacji, należy rozważyć podjęcie dialogu z ustawodawcą, mającego na celu urealnienie limitów, z zachowaniem równowagi pomiędzy interesem konsumenta a pożyczkodawcy i kredytodawcy. Nie ma dziś bowiem danych, aby potwierdzić stanowisko, że obecny limit jest adekwatny. Wbrew pozorom, niski limit kosztów pozaodsetkowych nie musi być zawsze korzystny dla konsumentów. Wskazuje się bowiem, że struktura produktów oferowanych na rynku consumer finance zmieniła się po wprowadzeniu ustawy z 2022 rok. Zmiana była podyktowana koniecznością ograniczenia niektórych produktów, z uwagi na brak racjonalności ekonomicznej przy uwzględnieniu ryzyka i potencjalnego dochodu.
   W efekcie konsumenci mają dostęp do mniejszej gamy produktów

kredytowo-pożyczkowych, a w niektórych segmentach rynku można nawet już mówić o wykluczeniu finansowym.

2. Niepewność polityczno-gospodarcza zagranicą
(średnie prawdopodobieństwo na poziomie 66%; średnia siła oddziaływania - 7,6 pkt.);
Niepewność geopolityczna, związana przede wszystkim z wojną Rosji z Ukrainą, ale także konfliktem izraelsko-palestyńskim, będzie implikować ryzyka do krajowej polityki gospodarczej głównie poprzez utrzymywanie się środowiska wysokiej inflacji, w tym cen żywności i energii. W warunkach niepewności politycznej można oczekiwać spadku poziomu nastrojów konsumenckich i wzrostu skłonności do oszczędzania na niepewne czasy, co może oddziaływać na niższy poziom popytu na kredyt i niższe wolumeny sprzedaży produktów kredytowych.

3. Wysokie koszty pozyskania finansowania na rynku na skutek wysokiego poziomu stóp procentowych
(średnie prawdopodobieństwo na poziomie 49%; średnia siła oddziaływania - 9,9 pkt.);
Niższa rentowność działalności firm na rynku consumer finance w wyniku obniżenia limitów kosztów pozaodsetkowych w 2022 roku jest dodatkowo ograniczana droższymi i ograniczonymi źródłami finansowania. Należy przypomnieć, iż zgodnie z art. 59ca Ustawy o kredycie konsumenckim, instytucje pożyczkowe nie mogą pozyskiwać środków przeznaczanych na udzielanie kredytów konsumenckich przez emisję obligacji lub innych instrumentów dłużnych. Struktura źródeł finansowania sektora consumer finance opierać się może obecnie na kapitałach własnych, kredytach bankowych i pożyczkach od podmiotów powiązanych.

   W perspektywie 2026 roku nie należy oczekiwać wyraźnego obniżenia kosztów finansowania. Najnowsza *Projekcja inflacji i PKB* Narodowego Banku Polskiego z 10 listopada 2023 roku wskazuje co prawda na obniżenie wskaźnika CPI r/r z poziomu 11,4% w 2023 roku do 3,7% w 2025 roku, ale już poziom wskaźnika WIBOR, od którego zależy poziom oprocentowania kredytów, nie wskazuje na analogiczną obniżkę. NBP szacuje, że WIBOR3M wyniesie na koniec 2023 roku 6,57% i 5,95% w 2024 roku i 2025 roku.

4. Ryzyko prawne kwestionowania umów kredytów/pożyczek segmentu CF
(średnie prawdopodobieństwo na poziomie 46%; średnia siła oddziaływania - 8,9 pkt.);
Eksperci zwrócili uwagę na pojawiające się sygnały z rynku, związane z podwyższonym ryzykiem kwestionowania umów kredytowych, w tym

przede wszystkim wykorzystania przez konsumentów sankcji kredytu darmowego. Sankcja kredytu darmowego może być zastosowana w momencie naruszenia przez kredytodawcę jednego z obowiązków nakładanych na niego przez ustawę o kredycie konsumenckim w art. 45 ust. 1., w tym m.in. w przypadku nieprawidłowego wyznaczenia kosztów kredytu. W takim przypadku konsumentowi przysługuje prawo do spłaty kredytu z wyłączeniem należnych odsetek i prowizji.

Zarzuty stawiane przez stronę konsumencką dotyczą nieprawidłowości związanych z sytuacją, w której prowizja od udzielonego kredytu/pożyczki lub składki ubezpieczeniowe zostały włączone i sfinansowane w ramach danego kredytu. Można więc wskazać, że kwestie sporne dotyczą zasadności kredytowania prowizji lub składek ubezpieczeniowych.

Rozstrzyganie tych kwestii toczy się obecnie w sądach. W listopadzie 2022 roku Sąd Rejonowy w Krakowie skierował pytania do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczące naliczania odsetek od kosztów kredytu:

- czy unijna dyrektywa zabrania pobierania oprocentowania od „pozaodsetkowych kosztów kredytu", czyli prowizji lub innych opłat, które nie stanowią części udzielonej konsumentowi kwoty kredytu, ale wchodzą w skład całkowitej kwoty do zapłaty;
- czy unijna dyrektywa umożliwia bankom prezentowanie jedynie stopy oprocentowania kredytu i wyrażoną kwotowo łączną wartość skapitalizowanych odsetek, nie informując klienta, że kwota, od której są obliczane odsetki, obejmuje nie tylko samą pożyczoną kwotę kredytu, ale także pozaodsetkowe koszty, głównie prowizję.

Stanowisko TSUE w tej sprawie będzie prawdopodobnie przedstawione na przełomie 2023 i 2024 roku. W przypadku niekorzystnego dla instytucji consumer finance stanowiska TSUE, należy oczekiwać materializacji ryzyka prawnego, także z tytułu wzmożonej aktywności kancelarii prawnych specjalizujących się w reprezentowaniu klientów w sporach z bankami.

5. Wolniejsze tempo wzrostu PKB w Polsce

(średnie prawdopodobieństwo na poziomie 52%; średnia siła oddziaływania - 7,1 pkt.).

Potencjał rozwojowy rynku consumer finance jest silnie skorelowany z koniunkturą gospodarczą. Wskazane przez ekspertów zagrożenie związane

jest z obserwowanym spowolnieniem gospodarczym oraz z oczekiwanym wolniejszym tempem wzrostu w najbliższych latach.

Prognozy IMF wskazują, iż tempo wzrostu PKB w Polsce obniży się z 5,13% w 2022 roku do 0,56% na koniec 2023 roku. W kolejnych latach szacowana jest co prawda poprawa sytuacji, ale tempo wzrostu PKB nie przekroczy 2,3% w 2024 roku i ok. 3,4% do 2028 roku.

Sytuacja na rynku pracy jest bardzo sprzyjająca dla ryzyka consumer finance z tytułu niskiej stopy bezrobocia, oscylującej na poziomie poniżej 3%. W perspektywie 2028 roku warunki na rynku pracy pozostaną zbliżone do obecnych, ale należy zwrócić uwagę na nieznaczną tendencję wzrostu stopy bezrobocia.

Tabela 1. Wybrane wskaźniki makroekonomiczne dla Polski do 2028 roku

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
PKB	6,94	5,13	0,56	2,28	3,41	3,24	3,14	3,13
CPI r/r	5,12	14,36	11,99	6,40	4,55	3,63	2,90	2,50
Stopa bezrobocia	3,36	2,89	2,79	2,90	2,96	3,01	3,17	3,23

Źródło: IMF, https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2023/October/

Wśród zagrożeń dla potencjału rynku consumer finance, na kolejnych miejscach eksperci wskazują także kwestie związane z niższym realnym wynagrodzeniem na skutek wysokiej inflacji (średnie prawdopodobieństwo na poziomie 41%; średnia siła oddziaływania - 7,8 pkt.) oraz niski poziom nastrojów konsumenckich ograniczający skłonność do robienia tzw. dużych zakupów z wykorzystaniem kredytu.

Wykres 2. Bieżący wskaźnik ufności konsumenckiej (BWUK) oraz jego wartości składowe według lat

Źródło: GUS.

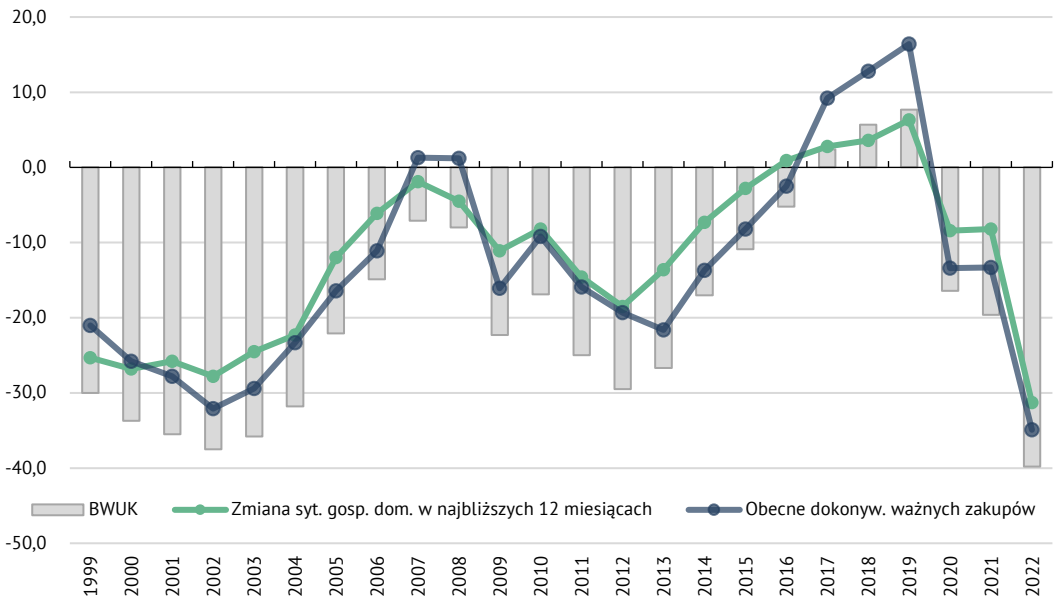

Pozytywną informacją dla rynku CF jest bardzo niskie prawdopodobieństwo pogorszenia jakości portfela kredytowego, na co wpływ mogą mieć zmiany dotyczące oceny zdolności kredytowej w listopadzie 2022 roku. To zagrożenie zostało przez ekspertów ocenione jako najmniej prawdopodobne (25%).

Rynek nie przewiduje także do 2026 roku ograniczenia procesów inwestycyjnych związanych z digitalizacją procesu kredytowego, przy czym należy wskazać, że największe nakłady kapitałowe zostały już przeprowadzone, a te które są planowane, nie wymagają już tak wysokiego zaangażowania środków.

Rynek consumer finance czekają także zmiany regulacyjne związane z objęciem branży pożyczkowej nadzorem ze strony Komisji Nadzoru Finansowego. Eksperci, o ile dostrzegają ryzyko związane z niedoszacowaniem kosztów objęcia nadzorem sektora pożyczkowego (prawdopodobieństwo na poziomie 36%), to jednak siła oddziaływania tego zagrożenia na rynek jest oceniana najniższej wśród wszystkich ryzyk ujętych w badaniu (3,6 pkt.).

Wykres 3. Zagrożenia dla rozwoju rynku Consumer Finance do 2026 roku

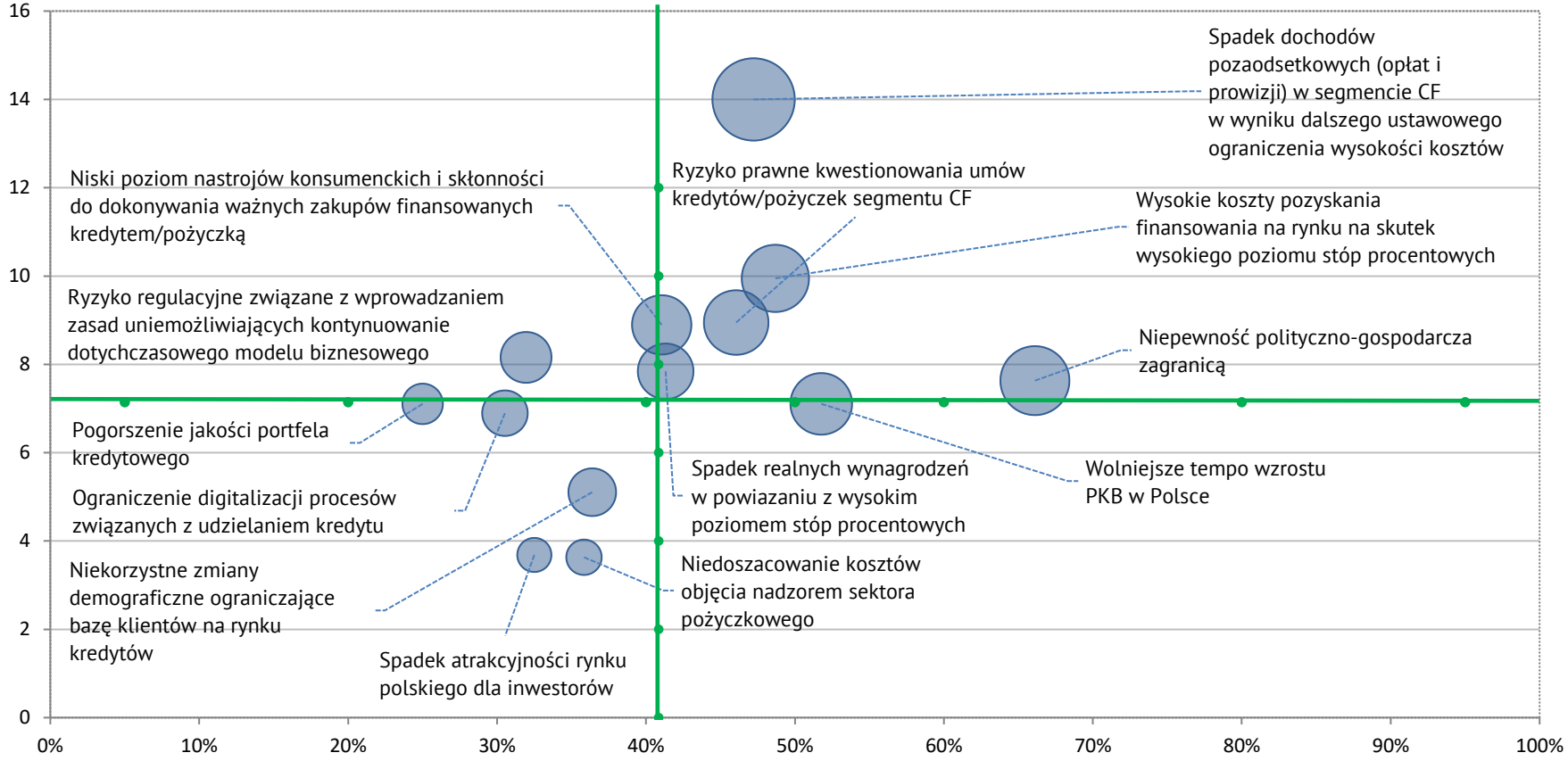

* wielkość kółka oznacza średnią iloczynu prawdopodobieństwa i siły oddziaływania
** linie na mapie wyznaczają średni poziom prawdopodobieństwa oraz siły oddziaływania

Źródło: Badanie eksperckie.

Gdańsk, listopad 2023

Ważną regulacją dla strategii biznesowych podmiotów CF jest bez wątpienia konieczność implementacji w perspektywie 2 lat nowej Dyrektywy CCD2. Eksperci biorący udział w badaniu zostali poproszeni o wskazanie głównych ryzyk związanych z implementacją nowych zasad funkcjonowania rynku kredytów konsumpcyjnych do krajowych przepisów. Do głównych zagrożeń zaliczono:

- potencjalnie zwiększony koszt operacyjny udzielenia finansowania oraz wydłużony czas procesu obsługi klienta;
- podwyższone ryzyko związane z oceną zdolności kredytowej konsumenta, której należy dokonywać w interesie konsumenta, a nie w celu ograniczenia ryzyka kredytowego po stronie kredytodawcy;
- możliwość kwestionowania przez klienta decyzji kredytowej dla procesów zautomatyzowanych;
- przerzucenie ciężaru odpowiedzialności za decyzje konsumenta na kredytodawcę;
- wciąż rozbudowane obowiązki informacyjne, które nie prowadzą do tego, że konsument wie i rozumie więcej.

Dyrektywa ogranicza zakres parametrów stosowanych do oceny zdolności kredytowej, z uwagi na ochronę prywatności klienta. Ocena ma być dokonywana wyłącznie w oparciu o informacje z zakresu finansowej i ekonomicznej sytuacji konsumenta, przede wszystkim na podstawie jego dochodów i wydatków. Pełna ocena zdolności kredytowej opierała się dotychczas o bardziej złożoną macierz parametrów, obejmujących również informacje niefinansowe, takie jak wiek, czy wykonywany zawód. O ile czynniki te nigdy nie były kluczowe przy weryfikacji zdolności kredytowej, to Dyrektywa może nieznacznie zmniejszyć skuteczność modeli i wpłynąć na wzrost kosztu ryzyka kredytowego.

Metodologia badania

Analiza zagrożeń i szans dla rozwoju rynku Consumer Finance w najbliższych 3 latach została przeprowadzona za pomocą metody ekspertyzy grupowej na przełomie października i listopada 2023 roku. Do udziału w badaniu zaproszeni zostali przedstawiciele środowiska biznesowego – banków, instytucji pożyczkowych, podmiotów współpracujących z rynkiem Consumer Finance. Odpowiedzi na kwestionariusz ankietowy udzieliło 19 ekspertów.

Uczestnicy badania oceniając zagrożenia i szanse rozwojowe dla rynku CF szacowali dwa parametry:

- prawdopodobieństwo wystąpienia danego czynnika w perspektywie najbliższych pięciu lat,

- siłę wpływu (oddziaływanie) danego czynnika na rynek w przypadku jego rzeczywistego wystąpienia.

Prawdopodobieństwo oceniane było w skali od 0% do 100%, gdzie:

- 0% oznaczało brak prawdopodobieństwa wystąpienia danego zdarzenia,
- 100% całkowitą pewność wystąpienia określonego czynnika.

Ocena siły wpływu danego czynnika na rynek polegała na rozdysponowaniu 100 pkt. dla grupy zagrożeń oraz 100 pkt. dla czynników stymulujących rozwój rynku. Przydzielanie punktów poszczególnym czynnikom odbywało się zgodnie z regułą, że im większa liczba przyznanych punktów, tym wyższa siła wpływu danego czynnika na rozwój rynku kredytów i pożyczek konsumpcyjnych. Brak przyznanych punktów oznaczał, że dany czynnik, nawet w przypadku wystąpienia, nie wpłynie na rynek w zakładanym przedziale czasowym.

Zagrożenia dla rozwoju rynku kredytów i pożyczek konsumpcyjnych przedstawione w kwestionariuszu ankietowym obejmowały:

- Wolniejsze tempo wzrostu PKB w Polsce;
- Niepewność polityczno-gospodarcza za granicą;
- Niski poziom nastrojów konsumenckich i skłonności do dokonywania ważnych zakupów finansowanych kredytem/pożyczką;
- Spadek realnych wynagrodzeń w powiazaniu z wysokim poziomem stóp; procentowych przekładający się na spadek zdolności kredytowej i wielkość nowo udzielanych kredytów/pożyczek;
- Ryzyko prawne kwestionowania umów kredytów/pożyczek segmentu CF;
- Pogorszenie jakości portfela kredytowego ograniczające rentowność segmentu CF;
- Spadek dochodów pozaodsetkowych (opłat i prowizji) w segmencie CF w wyniku dalszego ustawowego ograniczenia wysokości kosztów;
- Wysokie koszty pozyskania finansowania na rynku na skutek wysokiego poziomu stóp procentowych;
- Niedoszacowanie kosztów objęcia nadzorem sektora pożyczkowego;
- Niekorzystne zmiany demograficzne ograniczające bazę klientów na rynku kredytów konsumpcyjnych;
- Spadek atrakcyjności rynku polskiego dla inwestorów, wynikający m.in. z różnicy w poziomach stóp procentowych w Polsce i w strefie euro;
- Ograniczenie digitalizacji procesów związanych z udzielaniem kredytu konsumenckiego (w wyniku implementacji CCD2; zmiany w zasadach wyznaczania zdolności kredytowej);

- Ryzyko regulacyjne związane z wprowadzaniem zasad uniemożliwiających kontynuowanie dotychczasowego modelu biznesowego;
- Inne zagrożenia.

Do szans rozwojowych na rynku kredytów i pożyczek konsumpcyjnych w perspektywie najbliższych trzech lat zaliczono:

- Rozwój innowacyjnych technologii wspierających proces kredytowy (np. metod oceny zdolności kredytowej);
- Wzrost wykorzystania sztucznej inteligencji;
- Ewolucję modelu biznesowego w wyniku zmian regulacyjnych i technologicznych;
- Wpływ AI/GenAI na zmniejszenie kosztów i zwiększenie dostępności oferty;
- Rozwój e-commerce generujący wzrost popytu na odroczone płatności (*buy now pay later*);
- Wzrost popytu na ubezpieczenia jako element wzrostu dochodowości segmentu Consumer Finance;
- Pogłębienie indywidualizacji oferty dla klientów (hiperpersonalizacja oferty);
- Wzrost znaczenia usług typu embedded finance;
- Wzrost zakupów finansowanych kredytem konsumpcyjnym (RTV, AGD, wyposażenie wnętrz) w wyniku wzrostu dostępności kredytów mieszkaniowych;
- Wzrost rentowności działalności w wyniku usprawnienia metod zarządzania ryzykiem kredytowym;
- Nasilenie działań samoregulacyjnych sektora Consumer Finance;
- Integracja i optymalizacja kanałów dystrybucji (omnikanałowość);
- Wzrost odsetka zakupów finansowanych kredytem / pożyczką wspieranych rosnącymi oczekiwaniami inflacyjnymi konsumentów;
- Inne szanse.

Otrzymane od ekspertów kwestionariusze zostały zanonimizowane, poddane agregacji i uśrednieniu. Wyniki badania przedstawiają zatem konsensus ilościowo-jakościowy z nadesłanych w odpowiedzi, zaprezentowany w formie Mapy zagrożeń i Mapy szans rozwojowych dla rynku kredytów i pożyczek konsumpcyjnych.

Każda z map podzielona jest na 4 ćwiartki wyznaczone w punkcie przecięcia prostych obrazujących średnią wartość prawdopodobieństwa wystąpienia czynników i średnią siłę oddziaływania czynników na rynek. Takie podejście pozwala na identyfikację szans i zagrożeń dla rynku CF w czterech grupach czynników:

- Grupa I - niskie prawdopodobieństwo i niskie oddziaływanie na rynek;
- Grupa II - niskie prawdopodobieństwo i wysokie oddziaływanie na rynek;

- Grupa III - wysokie prawdopodobieństwo i niskie oddziaływanie na rynek;
- Grupa IV - wysokie prawdopodobieństwo i wysokie oddziaływanie na rynek.

Z punktu widzenia perspektyw rozwojowych segmentu CF największe znaczenie dla rynku mają czynniki znajdujące się w Grupie IV.